

Post Bellum – Příběhy našich sousedů

NADĚJE NOVÁKOVÁ

Paní Naděje Nováková při nahrávání 9. 11. 2018

Nahrávali jsme vzpomínky paní Naděje Novákové, která se narodila 14. 12. 1933 v Jihlavě, v ulici Na Vyhlídce. Byla dělnického původu. Pracovala jako účetní. Byla vdaná za Lubomíra Nováka a měla tři děti: Luboše, Nad'u a Leonu. V současné době má 6 vnoučat a 8 pravnoučat.

Její příběh začíná vzpomínkou z roku 1938. Vypráví, jak se jako dítě učila hrát na klavír:

„No, začala jsem v pěti letech. No, a potom tady zavřeli hudební školu, tak jsem chodila soukromě, potom k paní profesorce Krejčí, Krejčové. No, a to jsem chodila do Brněnské ulice.”

Paní Nováková při hře na klavír během natáčení

Skladba, kterou nám hrála při nahrávání

V roce 1939 začala 2. světová válka. Začátek války prožívala paní Naděje jako malé dítě v Jihlavě. Její rodina bydlela u nádraží, na adrese Havlíčkova 112. Na začátku války měli strach:

„Taky jsme měli strach když začla válka. A to tak já jsem byla, mně bylo pět roků a tak jsem měla ještě, o tom jsem neměla nějakou páru, o tom, co to je. No, ale když začali jezdit od nádraží, od hlavního, ty auta plný Němců a s puškama, namířenejma do baráků, to nebylo příjemný nám tam. My jsme jim tak leželi ve vočích, my jsme tam byli všechny Češi. Našemu baráku se říkalo “Parlament“. Naproti bylo “Ministerstvo” a voni říkali, že tady byli “tschechische Schweine”. Tak to víte, že jsme se schovávali mezi futra a takhle. Jo, no jo. Nebylo to pěkný.”

Na začátku války paní Nováková chodila do hudební školy. Cestou od nádraží, kde bydleli, do Brněnské ulice, kde měla soukromé hodiny, zažívala nepříjemná nevyžádaná dobrodružství:

“No, to bylo. My jsme bydleli u nádraží, tak to moc příjemné nebylo. Protože vždycky tam, jak v tý Křížový, ještě níž ve Srázné, tam chodili do školy ty Hitlerjugend, ta mládež Hitlerova. A ty se v tu dobu, když já jsem chodila, vždycky vyvalili a voni ty černý kalhoty, ty zrzavý košile a hakenkrajc na tom a za pasem dýky. Oni měli dýky.”

Ilustrační fotografie Hitlerjugend ¹⁾

Jaký měla strach po cestě na hodinu klavíru, líčí takto:

„Já měla vždycky strach, protože když bylo obsazení, tak já jsem nosila takovej čepeček, bílej s vyšívaním. A to se nic takovýho nesmělo mít, co mělo barvy červenomodrobílý! A já jsem to měla vyšíté tím červenomodrobílým. Tak mi to strhli. Ze mě. Tak jsem měla z nich strach, jo.“

Po roce 1940 se v Protektorátu omezoval přístup českému obyvatelstvu ke vzdělávání. Paní Nováková musela jezdit do obecné školy do Třebíče. Na své strastiplné cesty do školy vzpomíná takto:

„No bohužel to nebylo nic pěknýho. Já jsem jezdila do tý Třebíče. A když jsme přišli do školy, začali jsme se učit, tak byl nálet a voni nás pustili domů, protože jsme nemohli bejt ve třídě ve škole. Ve třídě a my neměli přespolní kam jít, tak jsme se tam potloukali... Všelijak no. A potom bylo po náletu. My jsme chtěli jet domů a než jsme se zase doškrábali na nádraží, tak nám pustili vlak pryč a my jsme museli čekat.“

Cesty byly nebezpečné...

„A takže...potom my, když jsme třeba byli ve vlaku a byl nálet tak oni s náma vodjeli takhle někam za les, aby nás nebylo vidět, protože lítaly ty letadla. My jsme jim říkali kotláři. Voni vodstřelovali ty mašiny, ty stroje. Aby voni vždycky, když takhle to tak voblítli, aby lidi mohli utéct do lesa a pak prostřelili ty mašiny. No, ale našťěstí jsme stáli, ale nic se nám nestalo. Nikdo nic. Neodstřelovali nás.“

Ani Jihlavě se nevyhnulo bombardování:

“Ale vodstřelovalo se, když my jsme bydleli u nádraží, tak jsme tam měli dvůr a tam jsme byli venku a dívali jsme se, jak lítaj letadla. Byly krásný, stříbrný a najednou, kde se vzalo, tu se vzalo, se tam objevilo nad náma, těsně nad náma letadlo, protože my bydleli hned za náma byla ta dráha, koleje. Tam se jezdilo hlavně na městský nádraží a tak a vodtamtaď voni začli vodstřelovat ten vlak. No, jak my jsme se samozřejmě lekli. Všichni, no. A mužský, ještě se někdo jako stačili podívat, kdo v tom letadle je. Takže to byl černocho, a že se zubil na ně, jo. A todle to no, ale to, že to není nic příjemnýho, když vám nad hlavou začnou střílet.“

Ze strachu před bombardováním Jihlavy se rodiče paní Novákové rozhodli, že odjede k babičce do Kutné Hory – Sedlece. A tak se paní Nováková stala svědkem prvního spojeneckého náletu na Kolín, který se uskutečnil 24.8.1944:

„No tak jsme tam přijeli. Naneštěstí byl hned další den nálet na Kolín a to byl největší nálet, jaký tam byl. Ten trval přes dvě hodiny a byl tam i brácha. Ten samozřejmě musel všechno vidět. Jo kouk, tak vyběhl nahoru, na ten kopeček, a za tím kopečkem hned byl Kolín. Tak se na to dívali, jak to tam bombardují. No a my jsme byli na zápraží. Viděli jsme, jak to tam lítá. To všechno. Ty bomby a to. A najednou rána a s náma to votřáslo a za barákem. No voni tam asi a zřejmě si já nevím, jestli tam něco bylo to. Nikdy jsme se nedozvěděli, jo. A pustil tam kousek od nás do takovýho dvora. Tam byl Schwarzenberg. To bylo jeho panství. A tam pustili bombu na ten jeden baráček. Ale proč? Co a jak? Tak nás zase naši odvezli do Jihlavy.”

Paní Naděje jako osmileté děvče

Osvobození prožívala paní Nováková jako dvanáctileté děvče. O tom, jak vnímali doma tuto významnou událost, vypráví:

„To bylo 5.5., bylo jako povstání v Praze. Tak jsme byli šťastný, že jako to je už po válce a tohle. Jenomže Němci furt se procházeli před okny a tohle, tak jsme říkali: “To je divný.” A teď 8. května, že už jedou. Že už fronta jede do Jihlavy. Tak co a teď? Začli, že kdo má vystrčený praporky, že choděj a střílej po oknech. Tak jsme honem vyšli je sundat a babička, teda nám ustlala ve sklepě nad uhlím. Dala, donesla matrace, tam jsme spali z 8. na 9. května. Oni jeli okolo hřbitova, a tam doprava, tam stala taková stará stodola. Ted’ už to tam samozřejmě není. A za tu se schovali, ty Němci, a odstřelovali, ten tank. A zastřelili tam ty naše 2 vojáky. Myslím, že dva, že byli. Jeden nebo dva, to už nevím ted’. No a taky když jdete okolo hřbitova, tak tam je takovej pomníček, kam nosej lidi kytky, to je jim, těm dvoum. Který je vyváděli jako z Jihlavy, aby mohli jet.

PAMÁTCE ŠESTI SOVĚTSKÝCH TANKISTŮ A DVŮU JIHLAVSKÝCH
OBČANŮ FILIPA BARTÁKA A OLDŘICHA NOVÁKA
KTERÍ V RANNÍCH HODINÁCH 9. KVĚTNA 1945 ZAHYNULI
V TĚCHTO MÍSTECH PŘI OSVOBOZOVÁNÍ JIHLAVY
VĚNOVALO MĚSTO JIHLAVA K 50. VÝROČÍ OSVOBOZENÍ

Výše popisovanou událost připomíná pamětní deska u ústředního hřbitova v Jihlavě

Po druhé světové válce byl všeho nedostatek. Věci denní potřeby se kupovaly na lístky. Nedostatek potravin si vybavuje následovně:

“Po druhý světový válce jak se změnila Jihlava? No, nic moc. Nic nebylo k dostání. Všechno bylo na lístky, nic jsme nemohli koupit. No, na všechno byly lístky. To bylo, ne moc dobrý to bylo. Mléko dostávaly jenom děti, šestnáctinku za den, tak si umíš představit, jak se žilo. Vždycky se schovávalo a brali jsme to za týden, aby bylo mlíko. No. Chleba. No lauter všechno. A to všechno. A potom tam byly takový neidentifikovaný lístečky a na ty se vždycky vyhlásilo, co se na ně může koupit. Hrušky nebo něco takového.”

Zubožené Československo potřebovalo po válce materiální pomoc. Pomáhala například organizace UNRRA – United Nations Relief and Rehabilitation Administration – Správa Spojených národů pro hospodářskou obnovu a pomoc. Pro Československo měly zásadní význam v prvních poválečných měsících dodávky potravin a ošacení směřované do nejvíce válkou postižených oblastí státu. Hlavní část pomoci ČSR tvořily dodávky potravin – cca 45% z celkové kvóty. Zásobovány byly především vybrané skupiny obyvatelstva (bezplatné stravování školních dětí atd.), nemocnice apod., část potravin směřovala do obchodů, kde se prodávala. Velký význam měly především dodávky obilí a mouky (kryly cca 15 % celkové domácí potřeby), dále jedlých a umělých tuků (s podílem 33 % na celostátní spotřebě), sušeného mléka a ovocných šťáv. Dodávky UNRRY dále obsahovaly šatstvo a boty. Po roce 1948 akce UNRRA postupně upadaly v zapomnění. Komunistický režim propagandisticky využíval zejména dodávek potravin ze SSSR, které zmírnily následky katastrofálního sucha v roce 1947. Paní Naděje vzpomíná na pomoc takto:

“No a po válce, potom ještě nám jako Američani, jako ještě nějakou tu pomoc těm státům, potrefenejm tou válkou. No a tomu se říkalo UNRRA. To vy víte, že jo? A to byly takový, jak oni měli třeba vojáci dostávali na den, nějaký ty, co tam bylo třeba, tam byla šunka s vejci. To bylo pro nás něco nepředstavitelného. Keksy, kousek čokolády a tohle. No, a nejlepší ze všeho tohohle byla oříšková pomazánka. Ježíš, ta byla dobrá! No, jenomže na tu se, hm, šlo moc bodů a my jsme potřebovali. No a ještě tam bylo kondenzovaný mlíko. No a my jsme potřebovali spíš tam to. No. Tak my jsme byli malý. Jako neměli jsme takovou představu. No, ale koupili nám to taky naši. A to bylo do určitý hodnoty, prostě se to mohlo kupovat. A ta oříšková pomazánka, tak ta byla

nejdražší, jak ta byla dobrá!

Poukázka U.N.R.R.A. ²⁾

Paní Nováková po obecné škole navštěvovala gymnázium v Jihlavě. Tam se ovšem necítila dobře a vypráví:

“Tam ne, že by mě to nebavilo. To učení, ale vono to... Tam jsem se mohla učit, jak jsem chtěla, tak jsem měla vždycky špatný známky. Tam se to moc kastrovalo. A já jsem byla dítě toho dělnického původu. Jsme byly no... Tak já jsem neměla podle nich co dělat. Ted' na chatě jsem se setkala s jednou, co tam taky se mnou chodila na ten gympl. Taky to tak udělala, že odešla. A ted' mi začala vykládat a já jsem si říkala, že má stejné zkušenosti jako já. Taky odešla kvůli tomu kastovnictví tam.”

V roce 1948 se staly některé skupiny lidí nepřátelské. Paní Nováková to deklaruje následovně:

“Potom tam byl 1948. No a místo toho, aby jsme měli, tak na nás měli zase pifku, protože jsme dělnického původu a tam byl akorát dobrej náš třídní a ten musel odejít.”

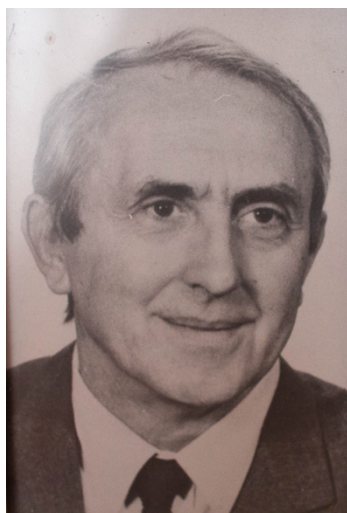
Studium zakončila na ekonomické škole v Jihlavě.

Paní Nováková byla sportovně založená. Jako dítě chodila do Sokola a na sportovní gymnastiku. V roce 1949 onemocněla spálou, která jí zabránila dále sportovat. Jako jedna z prvních byla léčena penicilinem. Ten byl v Čechách poprvé připraven v roce 1944 v chemicko-farmaceutické továrně Benjamin Fragner v Dolních Měcholupech (dnes Zentiva). O své zkušenosti vypráví:

“Tak pak jsem začla chodit, no, a dostala jsem, to mi bylo 16, tak jsem dostala tu spálu, potom jsem měla, nemohla jen chodit. Po tý spále jsme byli první zkušební králíci, který očkovali s tím penicilinem, a s tím se ta spála by se vyléčila do šesti neděl a my jsme jeli za týden z nemocnice domů. A dostala jsem přes 60 injekcí.” A ještě... No, po tom jsem měla takový revma. Já jsem nemohla jít po schodech. A pak se to ztratilo, ale už jsem už to... už člověku ujede vlak. A už to nechytí. Tak jsem už nechodila.”

Při studiích na střední škole poznala manžela Luboše. Seznámili se v Dělnickém domě na počátku 50. let, kde byla vinárna a tančírna. S humorem vypráví, jak se poznali:

“... manžela jsem poznala takto: chodila jsem na ekonomku a tam se mnou seděla, žaba jedna, kamarádka. A ta byla z Třeště. ...A prostě, náč nemohla narazit na nákýho chlapa, a její maminka mě poprosila, jestli by naše mamka si s námi někam nevyšla, aby si taky někam vyrazila. Tak maminka s náma šla do vinárny. Tady se chodilo do Dělnického domu. Tam byla dole vinárna a tam se tancovalo. Tak my jsme tam přišly, no a jen jsme dosedly, tak pro mě přišel jeden kluk. Říkám: “Ježíš, co otravuje!?” A maminka mi vždycky říkala, kdo má srostlé obočí, to je zlý člověk. Já viděla jen to černý obočí a já říkám „tak žádný takový“. Měl hroznou kravatu. No, on totiž, on to byl fotbalista... No, tak jsem ho poznala. No, ale já jsem o něm nechtěla ani slyšet. Já jsem ho nechtěla a on chtěl hned na rande a já jsem nechtěla a abych měla pokoj, tak jsem řekla “jo”. A babička, druhý den a já jsem to před ní říkala, před mamkou a ona ten druhý den... já jsem spala odpoledne „Hele, ty máš rande.“ Já říkám: „No a?!“ „No, tak půjdeš, ne?!” Tak se oblíkej!“ Já říkám: „No, já nepudu. To jsem mu řekla jenom abych od něj měla pokoj“. No a ona mě vystrnadila a já musela jít. A já jsem na něj byla tak protivná, to snad není ani možný. Že on mě nevyhodil, rovnou nenechal stát. A on se jenom žulil a tohle to, no. Dlouho to trvalo. Pak čekal vždycky před barákem, protože on věděl, kde bydlím. No a já jsem mu nechtěla říct ani jméno... No, byla jsem taková káča... No a všechny ty holky, co chodily s těma fotbalistama, tak mi říkaly, že je hezkej a hodnej a tohle to. No, tak mě tak na to nahlodaly, že jsem si ho na konec vzala.”

Pan Lubomír Novák (70 let)

Paní Naděje si brala pana Nováka v těžkých časech roku 1953. Měnová reforma zasáhla do života všech občanů Československa. Někteří, a nebylo jich málo, byli připraveni o své peníze. Častokrát o ty poslední, které měli. Jak přišli o peníze budoucí Novákovi vypráví paní Naděje:

“...tak tam se všechno přepočítávalo ku 50. Úspory a tohle. Ale ceny ne. Ceny byly ku 5. A my, když jsme si šli měnit peníze, co jsme měli, tak se nám dali asi jenom 200 korun, nám dali ku 5 a ostatní všechno ku 50... Manžel jel do Brna, když se to stalo. Takže tam všichni chodili do restaurací se najíst. Tam se nechávaly dyškréce a veliký. Takže prakticky z toho nebylo nic, z těch peněz, co jsme měli. A ty, co jsme měli na tom, na knížce, když jsme tam něco měli, tak jsme, tak nám to taky zablokovali a nesměli jsme si to vybrat.”

Do jejich svatebních příprav přímo zasáhla měnová reforma takto:

“...to jsme se měli za 14 dní brát, po tý měně. Tak jel Luba do Brna. On byl z Brna. Tak platil za lístek do Brna přes 800 korun.”

Svatbu měli nakonec malou, poněvadž neměli dostatek peněz. Svatba se konala v Jihlavě na úřadě a pak v kostele Sv. Kříže dne 19. září 1953. Paní Naději se nelíbila kytice, kterou jí manžel přinesl. Na tyto pěkné chvíle zavzpomínala následovně:

“Neudělali nám to, co jsme chtěli. Chtěli jsme růže. Ted’ byla svatba a ted’ přišel s kyticí. Kytice jak hrom, samý železo. Já jí ani unést nemohla. No, nebylo to to, co jsme si objednali a já jsem prohlásila: “Ježíš marjá! Takový koště!” No a babička se urazila. Maminka. A dlouho se na mě měla pifku a pak jsem se z toho dostala. Zadostiučinění bylo, když jsem byla u ní na návštěvě, tak říkala: “Jo, Luboš! Jo, ten je mazanej. Ten si uměl vybrat!” A já jsem si říkala: “Sakra, to je zadostiučinění!”

Svatební fotografie celé rodiny 1953

Rok po svatbě, v roce 1954, se narodil syn Luboš. Pak následovaly dcery Naděje (1956) a Leona (1960). Na mateřské dovolené se věnovala dětem, ale také sobě. Znovu začala cvičit. V Jihlavě se dalo tehdy cvičit ve sportovním klubu Spartak nebo na Modetě. Paní Naděje na ty časy vzpomíná takto:

“... a bylo to neštěstí, že jsem chtěla zase chodit cvičit. No a vod Spartaku, když jsem šla, tak tam se necvičilo. Ta vedoucí, co náš vedla, tak nám vykládala furt, jaký má úspěchy, ale necvičili se. Tak mě to otrávil a šla jsem do Modety. Jenže Modeta, to byl úhlavní nepřítel těch fotbalistů. A voni vždycky hráli, to byli takový mače. Hrozný, jo. Jak se říká málem vo život. No a já jsem zase začla chodit do toho, Sokolovny do toho jejich cvičení. A tam se cvičilo nám hezky. No a já jsem vždycky chtěla hlídat děti, jenomže von měl v tudle tu dobu schůzi na bazéně vod sportovců. No a on zřejmě voni do něj ryli ty spolupracovníci, že si to nechá, aby mu manželka chodila na Modetu cvičit.”

Paní Nováková v roce 1957 – době mateřské dovolené

Po mateřské už se zase těšila do zaměstnání:

“... jsem byla s dětma doma a pak už jsem říkala manželovi: “Já musím do práce, protože já už zapomínám. Za chvíli už nebudu vědět, kolik je jedna a jedna. Jo, já jenom znám ty básničky a písničky a tolecto”. A pak jsem šla do počtictví Noo a tam mě to celkem bavilo. Noo, ale bylo to náročný.”

Chata na Okrouhlíku

60. léta prožívala rodina poklidně. V roce 1967 si postavili chatu na Okrouhlíku a v roce 1966 zakoupili zánovní automobil. O důvodech, proč ho koupili, vypráví:

“A to bylo kvůli tomu, že Luboš tenkrát dostal, měl ucpaný tepny a měl se srdcem problémy, tak se musel šetřit. Tak, aby jsme koupili auto. Starší samozřejmě. Nebylo nový, takže jsme jezdili. Jo, to je ono - Škodovka Octávie.”

“Červenou. Takovou krásnou. Mělo krásnou barvu. To když jelo, tak jsme věděli, že je to on. I když jezdili jiný. Taky to mělo takovou zvláštní červenou barvu. No, oni byly moc pěkný Octávie.”

Paní Naděje u červené Octávie na chatě u Okrouhlíku

Srpen 1968 zasáhl rodinu nečekaně. Trávili čas na chatě. Při cestě domů je zastavila maminka paní Naděje a sdělila jim, že Československo obsazují Rusové. Co se 21. srpna událo, popisuje takto:

“My jsme si akorát postavili chatu a byli jsme tam první rok. A tak jsme tam byli a teď jsme... Voni tam jezdily prodejny a ty byly dobrý. Voni tam měli všechno, ale lidu tam bylo hodně. A já říkám Lubovi: “Pojedeme zejtra domů, tak už nepudem tam nic kupovat, at’ mají druhý.” No, tak jsme nešli a ráno jsme se vybavili, když děti ještě spaly a jedem. A přijedeme tam na tu cestu k Čížovu a kouknu moje maminka (babička) a já říkám: “Co tu děláš?” “No, vobradili nás Rusové. Já povídám: “Ty jsi se zbláznila!” Já jsem tomu nevěřila. Já jsem myslela, že naše babička to zas něco popletla. Povídám: “Ty jsi se zbláznila. Snad Němci, ne?” “Né! Rusové!” “Hele,” já povídám, “tak jed’ na chatu.” Dětem nic neříkej a my se vrátíme za chvíli, nakoupíme a vrátíme se.”

Dále vypráví:

“Jenomže my jsme přijeli k Jihlavě a už vidíme, že se babička nezbláznila. Už tam byli. Fronty v obchodě a my neměli doma nic nakoupeno, ani kousek chleba. Tak ještě, že manžel měl známou v tý samošce tady. Ta paní to byla manželka taky toho jednoho sportovce. Tak ta nám dala chleba a štanglu salámu a prodala nám to.”

Událost celou rodinu zaskočila. Zmiňuje také obavy o rodinu:

“No, tak my jeli zpátky. Tak jsme říkali: “Tak nic. Musíme z tý chaty odjet. Tam nemůžeme bejt.” Jo, noo, a teď, ale jak? Babička, co s babičkou? Musíme jí vzít. Noo a všichni jsme se tam nevešli do toho auta, protože stejně, když jela babička, tak nám to vrzalo a už jsme brali zadkem silnici. Tak milej Luboš musel chudák jet na kole domů. Co já jsem zažila, než von přijel! Babičku jsme naložili, přijeli jsme domů. Já jsem čekala, jestli přijede. Přijel. Tak jsem byla šťastná. Jel tady přes Pístov, protože okolo vysílačky, tam už byli Rusáci. No, takže nic se mu nestalo přijel a takhle. No, já jsem tomu nechtěla vůbec věřit.”

Reakci společnosti líčí v další vzpomínce:

“Lidi neztráceli humor. Co si pamatuji, tak byli takový ty po Jihlavě a to tam bylo taky “Lenine, vzbud’ se. Brežněv se zbláznil!” A to bylo tak trefný, jo. No, takže takový. No, ale pak jsme tam ještě jeli, že jsem tam měla ještě věci, protože mi tam ještě volali. No, na Okrouhlíku už vylamují chaty. No, tak jsme tam jeli, že si to ještě přivezeme a nebyla to pravda. To říkali, to bylo zbožný přání těch závistivců. Tam šli vojáci, ty si nás vůbec nevšimli. My jsme tam vyhodili jablka a ani ty si nevzali. Jo a noo takže. Nebylo to. Jinak jsme... no byl to šok, protože já jsem předtím byla v Rusku a tam jsme byli na prohlídce těch třeba toho piskarovského hřbitova a těch všech a teď nám tam dělali přednášku, jak voni, co jedli. Vůbec a to všechno. Já povídám: “Tydle ti lidi nebudou chít nikdy válku. No a bum ho.”

Srpen 1968 v Jihlavě³⁾

Na 70. léta vzpomíná paní Naděje jako na léta nedostatku:

“Shánělo se furt, co se dalo. Furt všechno. My jsme nemohli sehnat třeba maso, máslo, mlíko. A to tak jednou manžel říká: “Já už těch salámů mám dost, já už chci pořádný jídlo”. No, já už ale nemůžu. Když já přijdu k tomu řezníkovi, tak už tam nic není. Tak on si šel stoupnout v 5h k řezníkovi a to už nebyl první. A já jsem tam šla v 6h, aby mohl jít on do práce. A tak jsem dostala kousek masa. Máslo nebylo... Ale všechno se shánělo. Všichni všechno sehnali, ale fronty byly. To bylo to, že si to vobchodníci schovávali pod pulty.”

Listopadové události roku 1989 rodina nečekala. V Jihlavě sametová revoluce začala s mírným zpožděním. Ještě 21. listopadu místní regionální deníky o dění v Praze mlčely. Místní lidé se o dění v Praze dozvídali jen kusé informace buď z rádia Svobodná Evropa, Hlasu Ameriky nebo od vysokoškoláků a herců, kteří přijížděli na náměstí ke kašně. 23. listopadu se v Jihlavě dokonce konala okázalá oslava narozenin Klementa Gottwalda. Bylo to před budovou tehdejšího soudu, kde stávala Gottwaldova socha. Komunistický režim se podařilo definitivně porazit až po generální stávce 27.11.1989. Paní Nováková vzpomíná na večer, kdy je zpráva o revoluci dostihla:

“No to byl taky šok. To sme tady seděli u televize a teď jsme to slyšeli. Manžel byl teda u strany, ale on byl z přesvědčení. On nesouhlasil s tím, co dělali ostatní. S těma jejich. To všechno dělali lidi. Kdyby oni všichni byli ukázněni, tak jsme se teď mohli mít. Všichni, jak se říká, jako v pohádce, abych nebyla nějaká vulgární. Takže on z toho byl taky špatnej a myslím si, že se to na něm podepsalo, že se toho dožil takovýhle toho, protože od té doby začal být špatnej a měl Alzheimer. Takže to nebylo pěkný.”

Dav lidí na Masarykově náměstí - listopad 1989 ⁴⁾

Po roce 1989 začal mít manžel paní Naděje zdravotní problémy a v roce 2000 paní Naděje ovdověla. Aby nebyla doma sama, začala chodit na Vysokou školu polytechnickou a navštěvovat různé kurzy. O důvodech, které ji přivedly na “Univerzitu třetího věku”, mluví následovně:

“No, teď už jsem jako stará, jsem chodila na vysokou třetího věku. Tady do toho a tam jsem chodila 10 roků. A pak, protože manžel umřel, a já jsem byla tady, byla úplně sama, jak ztracená. A přišli, že to otvírají, jestli nechci jít. Já říkám: „To by mohlo bejt“. Tak jsem šla na zdraví, medicínu, psychologii, advokacii, regiony a tyhle všechny. A chtěla jsem taky jít na tu angličtinu, ale tam mě nevzali. To tam brali jenom někoho, kdo už má základy. A to okej základ nebyl.”

Její životní příběh končí přáním:

“Abych měla dobré nohy a mohla ještě dětem pomoci.”

Svůj život hodnotí pozitivně:

“No, až na tu válku to šlo, no, a teď samozřejmě už jsem 18 roků sama, takže... ale nemůžu si naříkat, jenom kdybych mohla chodit.”

Celý natáčecí tým přejeme paní Novákové pevné zdraví a nohy, které by, jak sama zmínila, “lítaly”.

Realizační tým projektu Příběhy našich sousedů

ZŠ ScioŠkola Jihlava

Apolena Habermannová
Julie Ferenčáková
Bedřich Habermann
Matěj Hubený
Dominik Háva
Mgr. Jana Majerová

Zdroje fotografií:

1) Ilustrační foto Hitlerjugend

<https://www.welt.de/mediathek/dokumentation/history/sendung171999476/Hitlerjugend-Vom-Sportplatz-an-die-Front-1.html>

2) UNRRA

<http://www.vhu.cz/ceskoslovensko-a-povalecna-pomoc-unrra/>

3) Rok 1968

<https://m.jihlavskadrbna.cz/zpravy/spolecnost/srpen-1968-v-jihlave/2686-srpen-1968-v-jihlave.html>

4) Listopadové události

<https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/1008378-jak-v-roce-1989-pronikala-revoluce-do-krajskych-mest>